

Олексюк Марта

*(студентка другого освітнього рівня I курсу
спеціальність «Освітні, педагогічні науки»,
педагогічний факультет)*

Стражнікова І. В.

(Наук.керівн.– д. пед. н., професор)

Екологічне спрямування освітнього процесу

Екологічна освіта спрямована на правила поведінки в природі. Останнім часом в світі гостро постає питання екологічного характеру .

Екологічна освіта - це процес виховання населення Землі в усвідомленні та турботі про все довкілля і взаємопов'язаних питань; таким, що має знання, навички, ставлення, мотивацію і обов'язок окремо та спільно працювати над вирішенням поточних проблем та запобіганням появи нових [4].

Екологічна освіта, як цілісне культурологічне явище, що включає процеси навчання, виховання, розвитку особистості, повинна спрямовуватися на формування екологічної культури, як складової системи національного і громадського виховання всіх верств населення України (у тому числі через екологічне просвітництво за допомогою громадських екологічних організацій), екологізацію навчальних дисциплін та програм підготовки, а також на професійну екологічну підготовку через базову екологічну освіту [3].

Перші згадки про екологічну освіту були у XVIII столітті. Жан-Жак Руссо вперше описав про важливість освіти яка зосереджена на довкіллі у своєму трактаті «Еміль, або Про виховання». Наступним був швейцарець Луї Агасіс заохочував студентів до «вивчення природи, а не книжок». Вони стали важливими наприкінці XIX - початку XX століття для екологічно навчальних програм з вивчення природи.

В кінці 1960-х – на початку 1970-х роках виник сучасний рух екологічної освіти. Він виник для того щоб вивчити природу та її освіту для збереження природних ресурсів. Люди почали боятись радіаційних опадів та забруднення повітря.

Перша стаття про екологічне навчання з'явилася у 1969 році, автором якої був James A. Swan (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization., 2014b. Shaping the Future We Want: UN Decade of Education for Sustainable Development. Paris: UNESCO.)

Для того щоб покращити екологічну грамотність вчителів шляхом надання природних ресурсів та просування екологічних навчальних програм у 1970 році була створена Національна Асоціація Екологічного навчання [5].

Вперше День Землі відбувся у 22 квітня 1970 року, де піднімалися питання національного навчання про екологічні проблеми, що заклало шлях до сучасного екологічно-освітнього руху. В цьому ж році Річард Ніксон прийняв акт про екологічну освіту, яким було додано до шкільної програми екологічну освіту.

Створенням екологічної освіти та регіональних систем займалися такі вчені Н.Б. Дементьєв, О.В. Попова, Ю.І. Міхальченко та інші. Основні категорії екології як цілісного знання про життя розробили В.Крисаченко та М.Хилько. Також вони розробили структуру та основні принципи функціонування систем. У Сполучених Штатах Америки екологічну освіту запровадили для того щоб: забезпечити широкі контакти дітей з навколишнім природним середовищем; надати можливості для дослідження живих організмів в природному середовищі їх існування; внести вклад у формування екологічно прийнятних стилів поведінки та діяльності в природі; сформуванню сукупності знань про єдність людини, суспільства та природного середовища, про взаємозв'язок локальних, регіональних і глобальних екологічних проблем, про довкілля як системи природних, економічних і соціальних факторів; залучати кожного школяра у вирішення місцевих екологічних проблем. З роками екологічна освіта поширилась по всьому світі.

На даний час екологічне виховання у Західній Європі та Японії починається з трьох років, у Фінляндії – з п'яти років, в Англії, Швеції, Данії у початкових школах. З 1919 року у Швеції діти вивчають у школі такий предмет як «Охорона природи». Діти ознайомлюються з природою найрізноманітнішими шляхами. Основні з них: екскурсії в природу, ігрові напрямки сприйняття природи, творчі дослідження [2].

Організація системи екологічної освіти в Україні відбувається шляхом здійснення формальної екологічної освіти (дошкільні, шкільні, професійні, вищі й післядипломні освітні заклади, навчальні програми яких мають освітній мінімум екологічних знань) та неформальної (бібліотеки, громадські організації, засоби масової інформації, музеї). Провідна роль у цьому процесі належить загальноосвітнім школам і позашкільним закладам, оскільки далеко не всі школярі здобувають згодом вищу або середню спеціальну освіту. Основною метою загальної середньої освіти є формування молодого покоління з високим ступенем екологічної культури та екоцентричним типом мислення та свідомості [1].

Наприкінці ХХ століття знову стала актуальною класична природничо-філософська концепція В. І. Вернадського про єдність суспільства і природи. Піднесення загальнолюдських та екологічних цінностей поставило питання про

розвиток системи екологічної освіти (від проблем екологічної етики до інтеграції знань про Землю та людину). Образ екологічної освіти у структурі змісту природничих дисциплін в основному формувався на рівні між предметних факультативних курсів.

Чорнобильська катастрофа у 1986 р., загальнодержавна зміна економічних та політичних орієнтирів, загострення питань природокористування та захисту громадян від наслідків техногенного впливу, стрімкий розвиток інформаційної сфери, втілення різноманітних свобод (слова, совісті тощо) - все це активізувало суспільну філософсько-педагогічну думку. У другій половині 1980-х - на початку 1990-х років у педагогічній пресі СРСР почалася дискусія про роль екологічних знань у формуванні нового суспільства, штучність виділення людини із суспільства та протиставлення їх одне одному, нові екологічні підходи до створення навчального середовища та регламентацію міжособистісних стосунків у шкільному навчально-виховному процесі.

Учені вважали основною вадою сучасної структури ЗО розірваність науки на окремі предмети. На їхню думку, «розчленована, змертва діяльність» у вигляді предметного знання перетворює «загальну картину живого світу у свідомості людини на споживацько-омертвілий світ». Вони висловили занепокоєння традиційною тенденцією до протистояння художньо-гуманітарних та природничонаукових знань у теорії змісту освіти і пропонували створити новий за філософією ЗО, засадами якого є:

- ✓ гармонія людини та природи;
- ✓ індивідуально-особистісне творення Людиною нових рівнів організації біосфери.

Учені визначали основні функції живого знання:

- ✓ збереження - продовження життя біосфери та людини в ній або гармонізація нею свого спілкування з окремими істотами всередині біосфери;
- ✓ гармонізація міжособистісно-соціального спілкування;
- ✓ гармонічна співтворчість усякого життя, починаючи з власного, заради загального життя.

Отже екологічна освіта є невід'ємною частиною освітнього. Адже природа є джерелом пізнавальних, естетичних, комунікативних потреб. Розвиток людини неможливий без взаємодії з природою, вона дає людині все необхідне для життя: енергію, продукти харчування, матеріали, бере від природи емоційну та естетичну наснагу.

Цілеспрямованість дії людини на природу зумовлює не тільки позитивний вплив, а й призводить і до негативних наслідків. Тому сьогодні вкрай необхідна стратегія охорони довкілля, широке екологічне виховання населення.

Система освіти України має національні традиції щодо формування екологічної свідомості студентів. В Україні активно розвивається законодавча та економічна база регулювання природокористування та природоохоронної діяльності. Тенденція екологізації змісту окремих природничих дисциплін та інтеграції знань на різних етапах освіти проходить стадію узагальнення. Екологічна освіта має базуватися на принципах глобальності, високоморальності та систематичності. Ця освіта стає способом життя людини на сучасному етапі її існування на Землі.

Список використаних джерел

1. Буринська Н. Сучасні підходи до шкільної природничої освіти. *Біологія і хімія в школі*. 1996. № 1. С. 2-3.
2. Концепція екологічної освіти України. *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України*. 2002. №7. С.3-23
3. Про концепцію екологічної освіти в Україні. Колегія Міністерства освіти і науки України № 13/6-19 від 20.12.2001. *Електронний ресурс*. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Екологічна_освіта
4. Міністерство екології та природних ресурсів України (станом на 1978 рік). Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури з 4 листопада 1946 року.
5. Шумілова А. В. Формування екологічної свідомості школярів еколого-освітніми заходами НПП «Слобожанський». *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Екологія»*. Вип. 13. 2015.